

Een heldere kijk op de nieuwe schepping

Gemeente van Christus,

Het verhaal van vanmorgen lijkt een beeldspraak te maken die we goed begrijpen. Immers, wij weten zelf maar al te goed dat je ziende blind kunt zijn, zoals - overduidelijk - de Farizeeërs in dit verhaal. Ze zien wat ze willen zien en zien niet wat ze niet willen zien. En dat dat verteld wordt rond het verhaal van een blinde man die genezen wordt, maakt het allemaal nog duidelijker. Deze man was blind en kan nu zien - je blijft zijn verbazing horen - en hoewel het steeds duidelijker wordt dat de man door Jezus genezen is, graven de Farizeeën zich steeds dieper in. Zij *willen* niet zien.

Zien, zo weten we zelf maar al te goed, is niet alleen een activiteit van onze ogen. We ontvangen allemaal dezelfde lichtprikkels op ons netvlies, maar de één ziet meer dan de ander. Dat heeft te maken met wat je *weet* en wat je *verwacht* en wat je *wilt*. Wie op zoek is naar Paaseieren kijkt heel anders dan wie zoekt naar een verstoppertje. En een boswachter kijkt anders naar een bosperceel dan een projectontwikkelaar.

Daar lijkt het vandaag ook over te gaan: zien wij werkelijk wat er is, zien wij werkelijk wat God doet, of zijn we daar blind voor? De uitleg van het verhaal van vandaag lijkt geen problemen te geven - we weten wel wat daar staat en we begrijpen de boodschap: 'zijn wij blind, of zijn wij ziende?' Nu nog een goed en actueel voorbeeld bedenken en klaar is de preek. Amen.

Eerlijk gezegd ben ik een beetje wantrouwend bij dit wat al te snelle een-tweetje. Waarom zou de apostel 41 verzen wijden aan wat wij in twee zinnen kunnen navertellen? Zijn we nu niet wat al te snel tevreden? We zijn toch niet... *blind* voor de werkelijke boodschap van dit verhaal? Zullen we nog eens kijken?

Want als je goed kijkt spelen er in dit verhaal tal van verhaallijnen en thema's door elkaar. Het begint bij die vraag van de leerlingen: 'Wiens schuld is het dat deze man blind is?' Ze geven Jezus twee mogelijke antwoorden: òf zichzelf, òf zijn ouders. Veel meer smaken konden ze niet bedenken. Voorop staat: het moet een reden hebben, want dat is hoe onze wereld werkt: actie, reactie. Alles heeft een oorzaak en alles heeft een gevolg. Het leven is een lange keten van oorzaak en gevolg, net als bij *Domino Day*: één steentje laat er uiteindelijk miljoenen

omvallen. Zo is het leven, zo dachten de leerlingen: overkomt je iets ergs, dan moet daar ergens een oorzaak achter liggen.

Het is ook vandaag nog een bekende gedachte. Wie een groot verdriet treft vraagt onwillekeurig: 'waar heb ik dit aan verdiend?' En in de moderne New Age boeken wordt dit gesloten wereldbeeld weer met glans verkocht. Denk maar aan *The Secret*: alles heeft een oorzaak, dus daarom kun je met jouw gedachten de wereld veranderen. Jammer voor wie het *niet* treffen in dit leven - maar ja, het is tenslotte hun eigen schuld! Alles heeft een oorzaak.

'Nee!', lijkt Jezus te zeggen. Nee, zo werkt de wereld niet. En gelukkig maar, want deze gesloten wereld is wreed en onbarmhartig. Nee, zegt Jezus, deze blinde man zal het toneel worden van 'Gods werk'.. Horen we dat goed? Eerlijk gezegd klinkt dat nog veel luguberder: een man die jarenlang blind moet zijn en moet wachten op de toevallige ontmoeting met Jezus om zo het toneel te worden van een wonder van God. Geef me dan die wereld van *Domino Day* maar terug, dan weet je tenminste waar je aan toe bent! Leven wij dan alleen maar om toevallig, als het God zo uitkomt, het toneel te zijn waarop God schittert?

Plotseling zitten wij zelf midden in het verhaal: in wat voor wereld leven wij eigenlijk? Leven wij in een gesloten wereld van natuurwetten en vaste patronen? Of is onze wereld de speeltuin van een narcistische God, die hier en daar een schepsel gebruikt, al naar gelang het Hem uitkomt?

Eerlijk gezegd, denk ik dat het ook precies *deze* vragen zijn die Johannes wil oproepen: *in wat voor wereld leven wij?* Immers, dat is het thema van zijn hele Evangelie: de komst van een Nieuwe schepping in een oude wereld. Herinnert u zich nog wat we lezen met Kerst? Het begin van het Johannesevangelie laat zien wat voor boek dit is: 'In den beginne was het Woord...' Dit evangelie is een scheppingsverhaal: de schepping van een nieuwe wereld. Maar dan is ons verhaal van de blinde man ook een scheppingverhaal, een herscheppingsverhaal!

Een scheppingsverhaal! Kijk, dan vallen er wel een paar zaken op hun plek:

Want dan is het niet toevallig dat het hier gaat over '*de werken van God*'- immers, het werk van God is scheppen. 'In den beginne schiep God de hemel en de aarde [...] en op de zevende dag rustte Hij van zijn werk'. De werken van God doen is werken aan schepping! Dat is wat Jezus doet. Hij gaat aan de slag met modder, met klei, met aarde. Dat is het boetseren van een Schepper. Het verhaal vertelt het drie keer: Jezus deed het met klei!

En dan is het niet voor niets dat het in dit verhaal gaat over de '*sabbat*', *de zevende dag*, de dag waarop God rustte na zijn arbeid en waarop niemand

werken mag. Dat verzinnen de Farizeeën niet, dat stond in de oude Schriften. Dat Jezus uitgerekend op de rustdag van de oude schepping ‘werkt’ aan de nieuwe schepping is veelzeggend!

Dan is het niet ook vreemd dat Jezus het hier over zichzelf heeft als over het ‘*Licht van de wereld*’, de woorden die ook in het begin van het Evangelie zo centraal stonden. Zo wordt duidelijk: dit is nieuwe schepping: op de eerste dag schiep God het licht! Er valt nu nieuw licht op de oude schepping – zo nieuw dat een blinde weer kan zien! En zo fel dat anderen erdoor verblind raken.

Voelt u wel hoe dit verhaal van de genezing van een blinde plotseling een vertelling wordt van nieuwe schepping in de oude wereld? Ziet u hoe dan alles in dit verhaal daar een beeld van wordt? Ziet u hoe dit verhaal zelf dan een nieuw verhaal wordt? Er breekt iets onbekends door het bekende heen - er komen scheuren in de oude wereld.

Die oude wereld, waarin alles vast ligt, waarin oorzaak en gevolg een keten vormen die ons gevangen houdt. Die oude wereld waarin mensen elkaar gevangen houden in regels en waar een dag van vrijheid en rust wordt verdraaid tot een dag van regeltjes en niet mogen, waar een kerk van een plaats van bevrijding verandert in een plaats van angst. Die oude wereld waarin mensen geregeerd worden door angst, angst voor het onbekende, angst voor afwijzing, angst voor falen. Dat is allemaal oude schepping, oude wereld.

Laat ik, voordat ik verder ga, eerst een misverstand uit de weg ruimen dat misschien nu is ontstaan. Jezus zegt: ‘Noch hij, noch zijn ouders hebben gezondigd en zijn de reden van zijn blindheid, maar Gods werk moet in hem openbaar worden’. Dat betekent niet dat de man blind is *omdat* God hem nodig heeft - dat is de logica van de oude wereld. Dan zouden we de blindheid van deze man alsnog tot een gevolg maken van iets anders. Nee, Jezus gaat niet in op die vraag naar het hoe en het waarom, Jezus ontraadselt niet het geheim van *Domino Day*. De wereld is soms een spookhuis waar we niet uit komen. *Daarom* is de oude wereld aan vernieuwing toe - *omdat* het een spookhuis is geworden!

Maar dit is de boodschap van het verhaal van vandaag: dit spookhuis, deze oude wereld met haar natuurwetten, kan het toneel worden van nieuwe schepping! Dat gebeurt soms, zoals in dit verhaal, ‘*in het voorbijgaan*’. Het lijkt niet eens Jezus’ bedoeling te zijn geweest, maar het gebeurt toch - *toevallig*! Hier en daar breekt nieuwe schepping door - soms totaal onverwacht. Dat gebeurt vandaag nog altijd op die manier: onverwacht, toevallig, aan de randen.

In onze oude wereld worden we steeds weer door ons verleden ingehaald. We proberen dingen op een nieuwe manier, maar de oude gewoontes zijn sterker. We proberen anders te leven, maar de gevolgen van eerdere keuzes blijven voelbaar - we zitten op de blaren van het verleden. Steeds weer trekt het oude, het verleden, de keten van oorzaak en gevolg. Maar Nieuwe schepping komt uit de *toekomst* op ons toe. Verrassend en bevrijdend. Onverwacht maar welkom!

En in dit verhaal gaat het om de vraag: *en dan?* Hoe reageren mensen als nieuwe schepping zichtbaar wordt in de oude wereld? We zien drie reacties:

1. Allereerst zijn er de Farizeeën en de vrome Judeeërs van die tijd. Je voelt van meet af aan hun verzet. Dat verzet komt niet uit de lucht vallen, ook niet in dit evangelie (leest u thuis de hoofdstukken hiervoor eens!), maar steeds weer wordt dat verzet gevoed. Zij zien dat Jezus ongehoorde dingen doet. Ja, zij zien ook dat hier meer aan de hand is dan een gewone huis-tuin-en-keuken-rabbi. Maar ze *willen* het niet. Ze zijn bang voor het onbekende. Zij voelen zich misschien net zo goed niet thuis in die oude wereld, maar liever een spookhuis dat je *kent*, dan een nieuwe wereld vol *onbekende* dimensies.

Dat is een herkenbaar patroon. Mensen kunnen gehecht raken aan een ziektebeeld, aan hun rol als slachtoffer. Mensen en kerken blijven hardnekkig vasthouden aan patronen en gewoonten die hen ziek maken. Niet omdat ze niet weten dat het slecht is, maar omdat dit het enige is dat ze kennen. Liever bekende ellende dan de onbekende ruimte van een nieuwe wereld. Want om dat nieuwe, dat onbekende te betreden is vertrouwen nodig. Je moet degene die je daartoe uitnodigt kunnen en willen vertrouwen.

Het vertrouwen is er niet bij de Farizeeën, de angst regeert. En waar de angst regeert loopt het verstand aan de leiband van die angst. Het zou komisch zijn als het niet tragisch is hoe ze in dit verhaal zich in alle bochten wringen om maar niet te hoeven toegeven aan het Nieuwe. ‘Vertel nog eens, hoe is het gegaan...’ vragen ze voor de zoveelste keer. De schuchtere jongen voelt steeds beter hoe kwetsbaar ze zijn en gaat ze uitdagen: ‘Willen jullie ook leerling worden?’ Het is de opmaat voor erger. Van aandoenlijk wordt het zelfs grimmig.

2. Maar er spelen meer mensen een rol in het verhaal. Dat is de schoonheid van de bijbel - die kent niet maar twee categorieën mensen: gelovigen en ongelovigen, maar een brede schakering van mensen in alle soorten en maten. Neem nou de ouders van de jongen. Zij worden er met de haren bij gesleept en moeten getuigen dat het hun zoon is en dat hij werkelijk blind geboren is.

Nog voor het wordt verteld voel je aan alles hoe *bang* ze zijn. Het lijkt wel een verhoor: Is dit uw zoon? - ‘Ja’. Is hij blind geboren? - ‘Ja’. Hoe en door wie is

hij genezen? - ‘Dat weten we niet, maar vraag het hemzelf!’ Ze houden zich op de vlakte en laten in zekere zin hun zoon in de steek. Je merkt niets van blijheid, niets van opwinding, niets van dankbaarheid. Ze kunnen er niet onderuit: ja hij was blind en kan nu zien - zuiniger kan het niet! Maar ze worden verlamd door de angst om uit de gemeenschap gestoten te worden. Want dat was de prijs als ze zouden erkennen dat Jezus de Messias is.

Ook dat is herkenbaar: hoe bang kunnen we zijn om uitgekotst te worden door de groep, er niet meer bij te horen. Wie dan met een nieuw geluid komt, een nieuw idee, een ‘nieuwe schepping’, wordt met argwaan benaderd. Eerst maar weer eens *kiek’n wat’t wordt...* Eerst eens peilen wat anderen er van denken. De hele groep moet wel meekomen, we moeten niet voor de troepen uitlopen. Want het ergste wat gebeuren kan is dat je uit de groep valt, uit de gemeenschap. Dan maar liever met z’n allen in het spookhuis blijven... Van de ouders in het verhaal horen we niets meer terug. Dat is veelzeggend.

3. Tenslotte is er de jongen. Hem *overkwam* het. Hij had er niet om gevraagd, Jezus kwam ‘toevallig’ langs. Hij wordt vervolgens van hot naar her gestuurd en wordt een speelbal van de machtspelletjes van de anderen. Zijn enige antwoord op alle vragen is steeds weer hetzelfde verhaal vertellen: ‘Een man die Jezus heet, maakte modder van spuug, streek dat op mijn ogen en toen ik mij in Siloam gewassen had kon ik zien’. Zijn optreden lijkt aanvankelijk nogal onhandig en gereserveerd, bijna onnozel. Maar wat wil je als je nog nooit hebt kunnen kijken en je komt terecht in deze chaos...

Maar al snel begrijpt hij het... wat hem is overkomen is meer dan een particulier wondertje. Het is groter, dat voelt iedereen - de Farizeeën voorop. En na een tijdje speelt hij het spel mee: ‘willen jullie ook leerling worden?’ En: ‘Wat vreemd dat jullie niet weten hoe dit kan, jullie weten toch alles van God?’ Maar wat hij wel heeft, ontbreekt de anderen: hij heeft *vertrouwen* gekregen in Degene die hem in deze vreemde, nieuwe wereld heeft gebracht.

‘Geloof je in de Mensenzoon?’ vraagt Jezus. De vraag lijkt uit het niets te komen: ‘Ik weet niet eens wie dat is’, antwoordt de jongen. ‘Je spreekt ermee’, zegt Jezus. En meteen valt hij op zijn knieën en zegt: ‘Ik geloof’. In het Grieks staat daar een woord dat je net zo goed kunt vertalen met: ‘Ik vertrouw’. Precies *dat* ontbrak de Farizeeën en de ouders: *vertrouwen*. Dat is wat duidelijk is geworden in deze geschiedenis: wie vertrouwt er en wie niet. Wie durft de Nieuwe schepping te betreden en wie blijft liever in het bekende spookhuis.

Vertrouwen of niet *vertrouwen* dat is het verschil tussen *zien* en *blind zijn*.

Wat zijn wij? Wie zijn wij?

Amen